

УДК 502.3:330.342

DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/175-13>**Каховська О. В.**доктор економічних наук, професор кафедри
фінансів, економіки та підприємництва,

Придніпровська державна академія будівництва та архітектури

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6235-968X>**Kakhovska Olena**

Prydniprovsk State Academy of Civil Engineering and Architecture

ЕКОДЕВЕЛОПМЕНТ ЯК ВАЖЛИВИЙ ШЛЯХ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗЕЛЕНОГО РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ СИСТЕМИ

У статті розглянуто перспективи забезпечення подальшого економічного зростання, що являють собою необхідний шлях до розвитку національних економік Європи та підвищення конкурентоспроможності на світовому ринку, яких дотримуються всі учасники Європейського Союзу та його майбутні члени, в тому числі Україна. Наголошено на тому, що процес озеленення економіки та забезпечення екологічного розвитку є фундаментальним для забезпечення сталості економіки та усунення вичерпності ресурсів разом із шкідливими наслідками, що є небезпечною загрозою для всього людства. Встановлено, що сьогодні країнам в умовах стрімкого розвитку та поширення глобалізаційних процесів необхідно вистояти перед глобалізаційними вимогами та викликами шляхом формування ефективної економічної системи, окреслення базових орієнтирів для подальшого розвитку та впровадження механізмів щодо їх реалізації. Зазначено, що за останні десять років поняття зеленої економіки стає все більш привабливим для політиків, проте зелена економіка охоплює багато різноманітних концепцій, що передбачають зв'язок із стійкістю та її можливістю впровадження у стратегічну модель європейських країн. Проаналізовано різні підходи до визначення зеленої економіки та виділено її основні завдання. Залежно від різних концепцій, підходів та інструментів, визначених у рамках зеленої економіки, допускаються різні ступені заміненості та компромісів між екологічними та економічними вигодами, а також потрібні більш-менш структурні зміни нашого способу життя.

Ключові слова: моделі соціально-економічної системи, зелена економіка, екодевелопмент, вичерпність ресурсів.

ECODEVELOPMENT AS AN IMPORTANT WAY TO ENSURE GREEN DEVELOPMENT OF THE SOCIO-ECONOMIC SYSTEM

The prospects for further economic growth, which is a necessary way to develop Europe's national economies and increase competitiveness in the world market, which are followed by all members of the European Union and its future members, including Ukraine have been considered in this article. It has been emphasized that the process of greening the economy and ensuring eco-development is fundamental to ensuring economic sustainability and eliminating the depletion of resources, along with harmful consequences, which is a dangerous threat to all mankind. It has been stated that today, in the conditions of rapid development and spread of globalization processes, countries need to face globalization demands and challenges by forming an effective economic system, establishing basic guidelines for further development and implementing mechanisms for their implementation. With the tendency to rapidly progressing demographic growth, the problem of meeting the needs of mankind in conditions of exhaustion of resources is becoming more acute. Also, the stage of general industrialization of production has led to an increase in the amount and spread of hazardous waste into the atmosphere, which threatens human health and the ecosystem in general. Concerning economic growth is a major challenge, ignoring environmental requirements, which may sooner or later lead to the extinction of water, forests, land and, ultimately, the cessation or, at best, slowdown of economic processes. It has been concluded that in countries that strive to implement the main objectives of the green economy, national standards are created that take into account socio-economic and natural conditions: legislation, state policy on energy and environment, climate, awareness of energy efficiency and environmental issues by professional communities and the public. Over the last ten years, the concept of a green economy has become increasingly attractive to politicians. However, the green economy encompasses many different concepts, the connection with sustainability and its feasibility in the strategic model of European countries is not always clear. In this article, we focus on the definitions of the green economy and highlighting its main objectives. Depending on the different concepts, approaches and tools identified in the green economy, different degrees of substitutability and trade-offs between environmental and economic benefits are allowed, and more or less structural changes in our way of life are needed. By discussing the concepts of the green economy and related concepts, approaches and tools, we seek to contribute to their definition and relationships as a prerequisite for the green economy.

Keywords: models of socio-economic system, green economy, ecodevelopment, depletion of resources.

JEL classification: B22, B31, C38, F01

Постановка проблеми. В умовах демографічного буму та все більшої потреби в енергетичних ресурсах головною проблемою та викликом сучасності є пошук шляхів до подальшого економічного зростання з ефективним економічним використанням енергії та ресурсів країни, а також мінімальним шкідливим впливом на її екосистему. В цих умовах все гострішою стає про-

блема задоволення потреб людства в умовах вичерпності ресурсів. Також етап загальної індустріалізації виробництва привів до підвищення кількості та поширення шкідливих відходів в атмосферу, що ставить під загрозу здоров'я людства та екосистеми загалом.

В рамках забезпечення економічного зростання великою проблемою є ігнорування вимог щодо охорони

довкілля, що рано чи пізно може привести людство до погіршення водних, лісних, земельних ресурсів і, зрештою, може спричинити припинення чи в кращому разі уповільнення зростання економічних процесів.

У країнах, які прагнуть втілення основних цілей зеленої економіки, створюються національні стандарти, які враховують соціально-економічні та природні умови країни, зокрема законодавство, державну політику щодо енергоресурсів та екології, кліматичних умов, ступеня усвідомлення проблем енергоефективності та екологічності професійними спільнотами та населенням. Саме тому питання трансформації соціально-економічних систем на шляху до зеленої економіки, а також інструменти її забезпечення є надзвичайно важливими та потребують нагального вирішення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Процесу втілення основних драйверів зеленої економіки в Україні присвячено праці вітчизняних науковців, таких як Л.В. Проданова, Д.А. Забаріна [1], К.Є. Мойсеєнко [2], І.В. Музичук [3], які досліджували сутність, класифікацію економічних систем, їх шляхи впровадження у різних країнах. Означені питання отримали своє відображення у працях зарубіжних учених, таких як Т. Стернер, Дж. Корія [4], Р. Свенсон, Е. Луазо, Л. Сайку, Р. Антікайнен, Н. Дросте, Б. Хансюргенс, К. Пітканен, П. Лескінен, П. Куїкман, М. Томсен [5; 6].

Попри значний здобуток наведених дослідників, питання розвитку економічної системи у символізі з впровадженням основних складових частин зеленої економіки у світі та Україні є недостатньо розкритим і потребує подальших наукових досліджень.

Мета статті полягає в огляді різних моделей соціально-економічних систем щодо особливостей впровадження цих моделей у європейських країнах на основі ключових драйверів зеленої економіки, що дасть змогу розробити практичні рекомендації для формування базових орієнтирів подальшої стратегії розвитку української економіки.

Виклад основного матеріалу. Сьогодні країнам в умовах стрімкого розвитку та поширення глобалізаційних процесів необхідно вистояти перед глобалізаційними вимогами та викликами шляхом формування ефективної економічної системи, встановлення базових орієнтирів для подальшого розвитку та впровадження механізмів щодо їх реалізації.

Екологічні загрози сучасної економічної глобалізації формують спектр актуальних завдань науково-

практичного характеру щодо формування відповідних стратегій протидії та елімінації таких загроз. Виходячи із завдань стратегій «Європа – 2020» і «Європа – 2030», яких дотримуються всі країни ЄС та її майбутні члени, в тому числі Україна, актуально вважати проблему екологічності економічного зростання як однієї з головних складових частин сталого розвитку.

Країни, маючи різні умови та складнощі під час реалізації подальшого економічного зростання, розробили та впровадили різноманітні моделі соціально-економічних систем (табл. 1).

В науці активно досліджується об'єднання країн у соціально-економічні моделі. Більш повною є класифікація А.Н. Нестеренка, який враховує такі базові критерії:

- 1) місце соціальної політики серед національних пріоритетів;
- 2) особливості соціальної політики;
- 3) розподіл соціальних функцій між державою, громадянським суспільством і бізнесом;
- 4) масштаби державного сектору.

Відповідно до цих критеріїв автор виділяє такі чотири основні моделі соціально орієнтованої ринкової економіки, які в основній частині збігаються з наведеною класифікацією:

- континентальна модель (Німеччина, Австрія, Бельгія, Нідерланди, Швейцарія, Франція);
- англосаксонська модель (Великобританія, Ірландія, Канада);
- скандинавська модель (Швеція, Данія, Норвегія, Фінляндія);
- середземноморська модель (Греція, Іспанія, Італія).

В межах континентальної моделі базовим прикладом вважається німецька (або класична, континентальна) модель соціального ринкового господарства, що характеризується реалізацією ліберальної і водночас соціально орієнтованої системи економіки. Крім Німеччини, ця модель застосовується в Австрії, Бельгії, Голландії, Швейцарії і частково у Франції. Основною рисою німецької моделі є прагнення єдності конкуренції та державного регулювання, що підкреслюється більшістю ідеологів німецької моделі. Іншим характерним аспектом німецької моделі є надзвичайно розвинена система правового забезпечення нормального функціонування ринкової економіки.

Скандинавська (шведська) модель застосовується у Швеції, Данії, Норвегії та Фінляндії. Її специфіка полягає в сильній соціальній політиці, спрямованій на

Таблиця 1

Класифікація моделей соціально-економічних систем

Назва моделі	Країни	Основні риси
Континентальна	Німеччина, Австрія, Бельгія, Нідерланди, Швейцарія, Франція.	Прагнення єдності конкуренції та державного регулювання; надзвичайно розвинена система правового забезпечення нормального функціонування ринкової економіки.
Скандинавська	Швеція, Данія, Норвегія, Фінляндія.	Полягає в сильній соціальній політиці, спрямованій на скорочення майнової нерівності за допомогою перерозподілу національного доходу на користь найменш забезпечених верств населення.
Англосаксонська	Великобританія, Ірландія, Канада.	Переважно неактивний характер державної політики зайнятості, висока питома вага приватних і громадських компаній та організацій з надання соціальних послуг.
Середземноморська	Греція, Іспанія, Італія.	Соціальна політика переважно адресована соціально вразливим категоріям громадян і не має всеосяжного характеру.

Джерело: складено автором на основі джерел [1–3]

скорочення майнової нерівності за допомогою перерозподілу національного доходу на користь найменш забезпечених верств населення. Ця модель отримала назву «функціональна соціалізація», за якої функціонування виробництва забезпечується приватними підприємствами, що діють на конкурентній ринковій основі, а функція забезпечення високого рівня життя (включаючи зайнятість, освіту, соціальне страхування) і підтримки найважливіших елементів інфраструктури покладається на державу. Активна соціальна політика, розуміння соціального добробуту як мети економічної діяльності держави забезпечується дуже високими обсягами перерозподілу національного багатства через бюджет (50–60% ВВП).

Наступна європейська модель – англосаксонська – застосовується у Великобританії, Ірландії та Канаді. Вона передбачає більш низький рівень перерозподілу через ВВП (не більше 40%), переважно неактивний характер державної політики зайнятості, високу питому вагу приватних і громадських компаній та організацій з надання соціальних послуг.

Іншою європейською моделлю є середземноморська. Вона характерна для таких країн Південної Європи, як Греція, Іспанія, Італія. Обсяг ВВП, що перерозподіляється через бюджет, тут істотно варіюється: у Греції та Італії він становить близько 60%, а в Іспанії – близько 40%. Соціальна політика переважно адресована соціально вразливим категоріям громадян і не має всеосяжного характеру [1–3].

Незважаючи на те, що всі моделі економічної системи різняться між собою, як і проблеми суспільства, на вирішення яких вони спрямовані, проблема забезпечення потреб людства за умов вичерпності ресурсів є загальною для всього світу. На думку вченого Дін'яра Годрея, проблему вичерпності ресурсів, що є нагальною сьогодні, можливо вирішити шляхом залучення технологій та більш екологічно безпечних джерел енергії, що мають змогу відновлюватись.

Отже, необхідними є озеленення економіки, прагнення екологічного зростання із залученням екодружних, відновлюваних ресурсів та джерел енергії.

Екорозвиток як нова концепція починає забезпечувати концептуальну основу для зв'язку всіх секторів економіки один з одним та із загальним середовищем. Вчений, досліджуючи феномен екодевелопменту, виділяє такі його аспекти (табл. 2).

1) Управління ресурсами. Найбільш основним елементом плану екологічного розвитку є управління ресурсами. Це починається з простого ретельного пошуку шляхів зробити більше, але з меншим використанням ресурсів (що робить можливим, щоб ресурси стали корисними для більшої кількості людей), а також включає збереження ресурсів шляхом переробки.

2) Енергозбереження. Найважливішими ресурсами промислово розвиненого суспільства є енергетичні ресурси, особливо викопне паливо. Будь-які заходи, що заощаджують енергію, є вигідними як для користувача, так і для суспільства загалом.

3) Стале виробництво енергії. Хоча енергозбереження є критичним для ефективною, добре керованою економікою, енергозбереження не виробляє енергію як таку. Для того щоб функціонували «колеса торгівлі», вони все ще потребують джерел енергії. Оскільки глобальні запаси викопного палива вичерпуються (особливо нафти, що має більш високу енергетичну якість, ніж вугілля), слід почати застосовувати альтернативні варіанти [4; 5].

Таблиця 2

Головні аспекти екодевелопменту

Стале виробництво енергії
Енергозбереження
Управління ресурсами
Стійке виробництво енергії

Джерело: розроблено автором на основі джерел [4; 5]

Висновки. Аналізуючи соціально-економічні системи країн ЄС, можемо розробити певні рекомендації для трансформаційного процесу соціально-економічної моделі розвитку України

Таку трансформацію необхідно здійснювати шляхом усунення причин, що роблять національну економіку України непривабливою для європейських інвесторів, які можуть стати потенційними джерелами для здійснення трансферу технологій на міжнародному рівні, а також на основі загального інноваційно-технологічного рівня країни.

Доцільно визначити такі вектори формування дієвої соціально-економічної моделі розвитку України:

1) вироблення дієвих механізмів реалізації моделі соціально-економічного розвитку України та взаємодії між усіма її елементами;

2) внесення корегувань у модель шляхом імплементації принципу децентралізації влади;

3) визнання інноваційного розвитку як двигуна національної економіки країни.

Проте головним базисом реалізації подальшого економічного зростання є процес озеленення, що забезпечує реконструкцію та надання нового життя застарілим, депресивним регіонам із використанням нових будівних технологій, що відповідають екологічним стандартам, приваблює інвесторів до інвестиційної допомоги, забезпечує нові робочі місця, соціальну допомогу жителям регіонів та країни загалом, тобто виводить країну на шлях розвитку на постійній основі.

Список використаних джерел:

1. Проданова Л.В., Забаріна Д.А. Соціально-економічна система як об'єкт трансформацій. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2009. № 3. URL: http://journals.khnu.km.ua/vestnik/pdf/ekon/2009_3_2/pdf/152-156.pdf.
2. Мойсенко К.Є. Механізм функціонування і розвитку соціально-економічної системи суспільства. URL: http://specrada.chnu.edu.ua/res/specrada/12/moiseenko_dis.pdf.
3. Музичук І.В. Класифікація моделей соціальної економіки. *Вісник Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка*. 2013. Вип. 7. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vkpnuen_2013_7_6.
4. Sterner Th., Coria J. Policy Instruments for Environmental and Natural Resource Management. *Economics, Finance, Business & Industry, Environment and Sustainability*. New York. 23 December 2011. Routledge. DOI: <https://doi.org/10.4324/9781315780894>.
5. Swenson R. Eco-Development. *EcoSystems. Ecotopia* : website. URL: <http://www.ecotopia.com/webpress/ecodev.htm>.

6. Loiseau E., Saikku L., Antikainen R., Droste N., Hansjürgens B., Pitkänen K., Leskinen P., Kuikman P., Thomsene M. Green economy and related concepts: An overview. *Journal of Cleaner Production*. 2016. Vol. 139. P. 361–371.
7. Meramveliotakis G., Manioudis M., History, Knowledge, and Sustainable Economic Development: The Contribution of John Stuart Mill's Grand Stage Theory. *Sustainability*. 2021. Vol. 13. No. 3. DOI: <https://doi.org/10.3390/su13031468>.
8. Prieto-Jiménez E., López-Catalán L., López-Catalán B., Domínguez-Fernández G. Sustainable Development Goals and Education: A Bibliometric Mapping Analysis. *Sustainability*. Vol. 13. No. 4. DOI: <https://doi.org/10.3390/su13042126>.

References:

1. Prodanov L.V., Zabarin D.A. (2009) Socialno-ekonomichna systema jak objekt transformacij [Socio-economic system as an object of transformations]. *Bulletin of the Khmelnytsky National University*, no. 3. Available at: http://journals.khnu.km.ua/vestnik/pdf/ekon/2009_3_2/pdf/152-156.pdf.
2. Moiseenko K.E. Mehanizm funkcionuvannja i rozvytku socialno-ekonomichnoi systemy suspilstva [The mechanism of functioning and development of the socio-economic system of society]. Available at: http://specrada.chnu.edu.ua/res/specrada/12/moiseenko_dis.pdf.
3. Muzychuk I.V. (2013) Klasyfikacija modelej social'noi ekonomiky [Classification of models of social economy]. *Visnyk Kamjanec-Podil'skogo nacionalnogo universytetu imeni Ivana Ogijenka*, no. 7 Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vkpnuen_2013_7_6.
4. Thomas Sterner, Jessica Coria. (2011) Policy Instruments for Environmental and Natural Resource Management. *Economics, Finance, Business & Industry, Environment and Sustainability*. New York. Routledge. DOI: <https://doi.org/10.4324/9781315780894>.
5. Swenson R. Eco-Development. EcoSystems. Ecotopia : website. Available at: <http://www.ecotopia.com/webpress/ecodevt.htm>.
6. Eleonore Loiseau, Laura Saikku, Riina Antikainen, Nils Droste, Bernd Hansjürgens, Kati Pitkänen, Pekka Leskinen, Peter Kuikman, Marianne Thomsene (2016). Green economy and related concepts: An overview. *Journal of Cleaner Production*. Volume 139, pp. 361–371
7. Giorgos Meramveliotakis, Manolis Manioudis (2021) History, Knowledge, and Sustainable Economic Development: The Contribution of John Stuart Mill's Grand Stage Theory. *Sustainability*, vol. 13, no. 3. DOI: <https://doi.org/10.3390/su13031468>.
8. Esther Prieto-Jiménez, Luis López-Catalán, Blanca López-Catalán, Guillermo Domínguez-Fernández (2021) Sustainable Development Goals and Education: A Bibliometric Mapping Analysis. *Sustainability*, vol. 13, no. 4. DOI: <https://doi.org/10.3390/su13042126>.